

PRACA DOKTORSKA
STRESZCZENIE

Transforma/Gdzieniegdzie – meta-forma koncertu audiowizualnego – prawykonanie
w ramach *Festiwalu Prawykonań 2019*, Galeria ASP w Katowicach Rondo Sztuki,
29-31 Marca 2019.

mgr Tomasz Strojecki

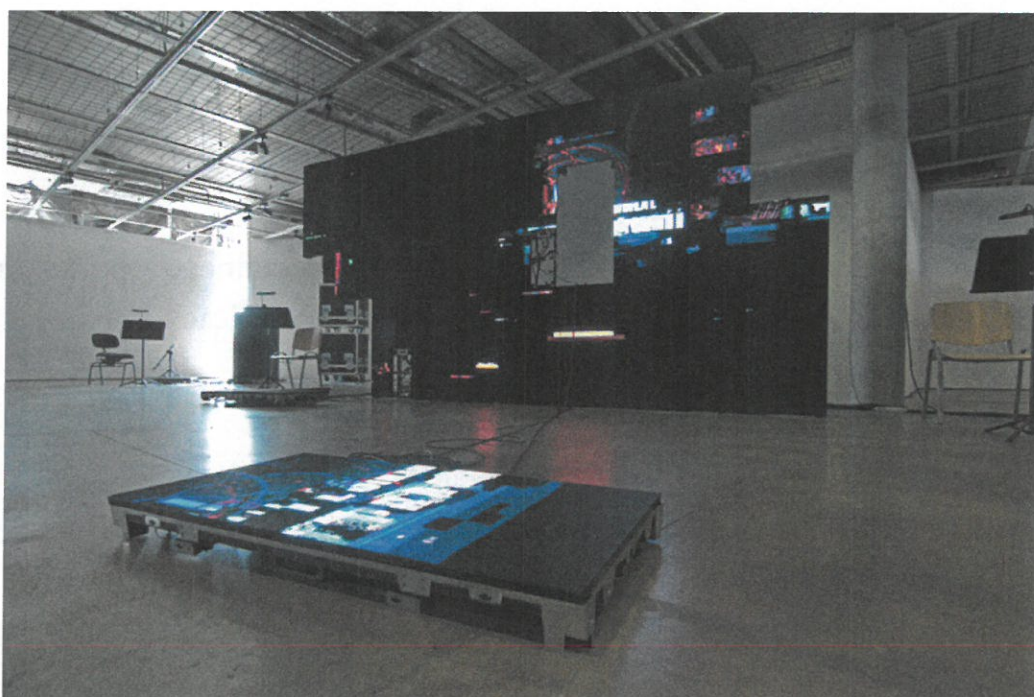
Promotor: prof. Marian Oslislo

Promotor pomocniczy: dr Ksawery Kaliski

Katowice, 2020

Praca doktorska *Transforma* jest instalacją interaktywną będącą meta-formą cyklu koncertów audiowizualnych *Gdzieniegdzie*, które odbywały się w dniach 29-31 marca 2019 w Galerii ASP Katowice Rondo Sztuki. Koncerty te były częścią *Festiwalu Prawykonan* 2019 organizowanego przez Narodową Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach. Autorem kompozycji muzycznej jest Paweł Hendrich. Wykonawcami utworu byli muzycy zespołu Orkiestra Muzyki Nowej. Integralną część koncertów *Gdzieniegdzie* stanowiła instalacja mojego autorstwa.

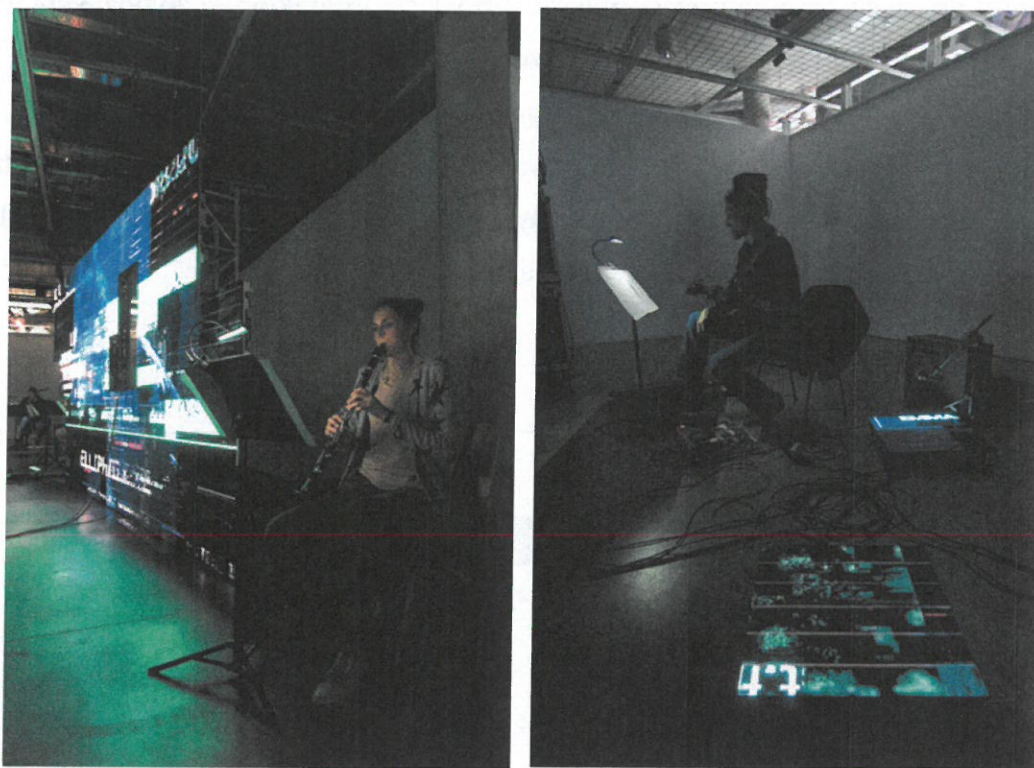
Fragment instalacji *Gdzieniegdzie*

GDZIENIEGDZIE

Instalacja *Gdzieniegdzie* miała formę zdekonstruowanego i pozornie uszkodzonego telebimu, na którym prezentowany materiał wideo nawiązywał do pamięci elektronicznego urządzenia – wszystkiego, co kiedykolwiek wyświetlano na nim w przeszłości, w przestrzeni publicznej (miasta Katowic). W odróżnieniu od innych systemów wizyjnych i wyświetlaczy takich jak telewizor, projektor, monitor czy ekran plazmowy, telebim kojarzony jest z bardzo wąskim zasięgiem prezentowanych treści. Są to przede wszystkim reklamy, transmisje meczów, koncertów, wizualizacje vj'skie, informacje drogowo-pogodowe czy notowania giełdowe. W ramach instalacji wszystkie wymienione treści były ze sobą bezustannie mieszane, w sposób mniej lub bardziej dosłowny i przedstawiający. Aby nawiązać do tytułu kompozycji, dobór obrazów oraz

motywów w pewnym stopniu narzuca również miejsce, w którym znajduje się instalacja. Przykładowo – jeżeli na ekranach pojawia się fragment meczu, to w przypadku Katowic są to urywki rozgrywek z udziałem lokalnej drużyny piłkarskiej.

Dokonywał się pewnego rodzaju kolaż/glitch-art animowanych treści, generowanych w sposób interaktywny i zsynchronizowany z muzyką. Manipulacja obrazem zachodziła za sprawą różnego rodzaju zakłóceń typowych dla tego typu urządzeń. Telebim miał stwarzać wrażenie uszkodzonego i w trakcie serwisowania. Wskazywała na to zarówno jego forma przestrzenna, jak i sposób odtwarzania obrazów. Część przedstawianych treści była przygotowana w postaci krótkich sampli, które podczas koncertu były przetwarzane zarówno przez twórcę wizualnego, jak i za sprawą danych pochodzących z sygnałów MIDI oraz mikrofonów poszczególnych wykonawców utworu.

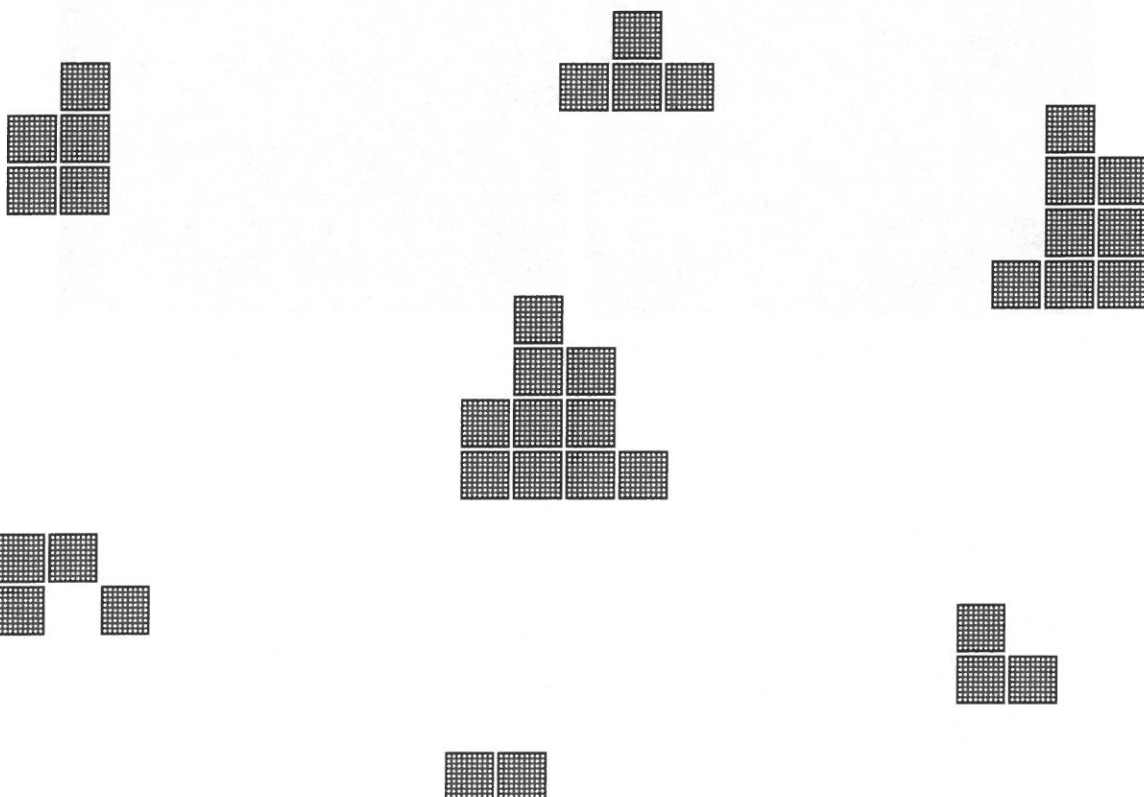
Wykonawcy utworu (Jadwiga Czarkowska, Stanisław Sroka) wraz z instalacją *Gdzieniegdzie*

TRANSFORMA GDZIENIEGDZIE

Koncert *Gdzieniegdzie* został zarejestrowany dźwiękowo z podziałem na osiem niezależnych kanałów. Materiał ten jest częścią składową interaktywnej instalacji *Transforma*. Jej brzmienność opiera się na odtwarzaniu wcześniej opracowanych banków sampli, na ich przetworze-

niach oraz spacji (uprzestrzeniu). Całość próbek dźwiękowych została podzielona na osiem warstw i stworzona we współpracy z kompozytorem utworu muzycznego do *Gdzie-gdzie*. Ścieżki są wydzielone (w przeważającym stopniu) na podstawie występujących w utworze instrumentów (flet, klarnet, saksofon, klawiatura MIDI, gitara elektryczna, skrzypce, elektronika). W każdej z nich dominuje dźwięk innego instrumentu. Jedna z warstw pełni rolę audialnego tła i wybrzmiewa jeszcze przed pojawieniem się odbiorców w przestrzeni instalacji. Pozostałe ścieżki utworu muzycznego są pojedynczo przypisane siedmiu artefaktom – zbiorom paneli LED rozlokowanym w przestrzeni Sali Otwartej ASP Katowice.

Obie warstwy - audio i wideo są zsynchronizowane z całością utworu. Oznacza to, że bez względu na to kiedy dany zbiór ekranów zostanie aktywowany, zawsze odtwarza ścieżkę w momencie odpowiednim do czasu trwania całości utworu. Im więcej interaktorów znajdzie się w aktywnych obszarach artefaktów, tym więcej (maksymalnie osiem) wybrzmień odtwarzanych ścieżek składających się na jeden utwór. Przemierzając się wewnątrz pól aktywnych instalacji, odbiorcy dokonują więc transformacji pierwotnie powstałego utworu – zarówno w warstwie dźwiękowej jak i wizualnej. To, na ile będzie on złożony, zależy od ich współpracy. Funkcja odbiorców przekracza ramy zewnętrznych obserwatorów jedynie kontemplujących.

Każdy zbiór paneli LED przedstawia inne, zsynchronizowane do konkretnej ścieżki dźwiękowej animowane obrazy. Materiał wideo bazuje w pewnym stopniu na składowych prezentowanych treści podczas koncertów *Gdzieniegdzie*. Po *Festiwalu Prawykonani*, zdecydowałem o rozwinięciu *Transformy* w nieco odmiennym kierunku niż początkowo zakładałem. Uznałem iż, zaplanowany sposób rozlokowania artefaktów wymusza fizyczną eksplorację przestrzeni - przechadzkę, która stanowi wspólny mianownik z procesem zwiedzania rzeczywistego miasta. Ustawione pionowo formy paneli LED mogą również budzić skojarzenia związane z kształtami budynków. Postanowiłem więc poszerzyć spektrum prezentowanych obrazów o własne materiały wideo, które w nieoczywisty sposób opisują Katowice. Wyselekcjonowałem siedem (zgodnie z liczbą zbiorów - tudzież artefaktów)^{1*} miejsc dla mnie szczególnych - takich, które wywarły na mnie największy wpływ. Obrazy zestawiam w sposób zupełnie subiektywny i niedosłowny, ukazując pewne charakterystyczne fragmenty oraz motywy, rozpoznawalne dla dobrze zorientowanych mieszkańców miasta. Dodatkowo, usytuowanie zbiorów paneli wewnątrz sali (patrzac od góry) odpowiada lokalizacji geograficznej wyselekcjonowanych miejsc na mapie - jeżeli więc topografia Katowic jest komuś dobrze znana, może on odnotować występującą analogię. Pojawia się element gry-zagadki, polegający na rozpoznaniu wszystkich przedstawianych obszarów miasta.

Projekt wyrasta z „twórczości” związanej z konsumpcjonizmem, aby wzbudzić refleksję, uruchomić kreatywność czy wreszcie związać się z miejscem i historią. Istotą projektu jest „przedłużenie życia” koncertu, czyli zdarzenia o charakterze krótkotrwałym i ulotnym. Izabela Franciekiewicz wskazuje, iż *w spektakl audiowizualny wpisany jest zupełnie inny rodzaj przeżycia niż w prace posiadające swój artefakt. Cechuje go niepowtarzalność, ulotność. Jego egzystencja ogranicza się do momentu wykonania. Miejscem przeznaczonym do jego przechowywania nie są sale muzealne, ale pamięć ludzka*². Instalacja tworzy sposobność obcowania z dziełem powstałym podczas *Festiwalu Prawykonani* po raz kolejny. Nie jest to wyłącznie ponowne jego odtworzenie, lecz całkowicie nowa forma kompozycji, na którą wpływać będzie również współobecność odbiorców. Znamienna jest dla mnie w tym wypadku promocja awangardowych dzieł muzyki współczesnej w świecie konsumpcji, pełnym obojętności społeczeństwa na wyrafinowane formy artystyczne. Panuje stereotyp, że muzyka współczesna jest hermetyczna, niezrozumiała i dla specjalistów, mogąca zainteresować jedynie garstkę ludzi. Z danych statystycznych wynika, że przeciętny Polak odwiedza miejsca takie jak filharmonia raz na 80 lat³. Tymczasem w muzyce popularnej, filmowej, w świecie kultury masowej - wszędzie stosuje się formy łatwe i uproszczone. Muzyka współczesna musi się więc jawić jako rodzaj szlachetnej dla jednych, kuriozalnej dla drugich - specjalizacji, dostępnej ogółowi w odosobnionych przypadkach. Moim zdaniem, jednym ze spo-

1* Jedno miejsce (dzielnica Katowic) przypada jednemu zbiorowi paneli LED wewnątrz instalacji.
2 Izabela Franciekiewicz *Kolor, dźwięk i rytm. Relacja obrazu i dźwięku w sztukach medialnych*. s. 130
3 <https://www.wiz.pl/8,250.html> (wejście 06.07.2019)

sobów na przełamanie tej bariery jest osobisty kontakt z instalacją, jej interaktywnością i warstwą multimedialną. Projekt skierowany jest więc również do osób, które uczestniczą w życiu kulturalnym miasta, ale podchodzą nieufnie do zjawiska nazywanego „muzyką współczesną”. Wykorzystanie nowych technologii – wysokorozdzielczych ekranów LED, systemów czujników ruchu i przestrzennej projekcji dźwięku, czy wzajemne przenikanie się awangardy i popkultury może sprawić, że w świadomości większej rzeszy słuchaczy muzyka współczesna przestanie być zamkniętym bytem, a stanie się pełnoprawnym elementem rzeczywistości. *Transforma Gdziekolwiek* jest również próbą dotarcia do nieznanych dotąd obszarów współtworzenia utworu z muzykiem/kompozytorem i odbiorcami.

